किं कृत्वा ?

बालकः → पुस्तकं पठति → पाठशालां गच्छति च ।

बालकः पुस्तकं **पठित्वा** पाठशालां गच्छति ।

माता → पाकं करोति → भोजनं परिवेषयति च ।

माता पाकं **कृत्वा** भोजनं परिवेषयति ।

> पठित्वा, कृत्वा इत्येतानि पूर्वकालवाचक-त्वान्त-अव्ययानि ।

अद्वैतः → वृक्षम् आरोहति → उपविशति च ।

अद्वैतः वृक्षम् **आरुह्य** उपविशति ।

वृद्धा → देवं प्रार्थयते → निद्रां करोति च ।

वृद्धा देवं **प्रार्थ्य** निद्रां करोति ।

> आरुह्य, प्रार्थ्य इत्येतानि पूर्वकालवाचक-ल्यबन्त-अव्ययानि ।

शुभदा ⟶ आपणं गच्छति ⟶ धनं ददाति ⟶ पुस्तकम् आनयति ⟶ पठति च।

शुभदा आपणं **गत्वा** धनं **दत्त्वा** पुस्तकम् **आनीय** पठति।

वाक्यानि निरीक्ष्य भेदम् अवगच्छत –

१. साधवः फलानि **दत्त्वा** निर्गच्छन्ति। ⟶ १. साधवः फलानि **प्रदाय** निर्गच्छन्ति।

२. वृद्धा देवं **नत्वा** कार्यम् आरभते। ⟶ २. वृद्धा देवं **प्रणम्य** कार्यम् आरभते।

३. आरक्षकाः चौरं **ताडयित्वा** कारागृहं नयन्ति। ⟶ ३. आरक्षकाः चौरं **सन्ताड्य** कारागृहं नयन्ति।

४. धनं **हत्वा** चौरः पलायितः। ⟶ ४. धनम् **अपहृत्य** चौरः पलायितः।

सम्भाषापत्रम्

१. मेलनं कुरुत।

खादति	सम्मिल्य
पिबति	स्मृत्वा
सम्मिलति	खादित्वा
स्मरति	प्राप्य
प्राप्नोति	पीत्वा

२. गणद्वये लिखत।

उक्त्वा, पूजयित्वा, सम्पद्य, संहृत्य, धृत्वा, धावित्वा, प्रविश्य, स्नात्वा, उड्डीय, निमज्ज्य, अवतीर्य, उत्थाय, आरुह्य, उत्पत्य, सिक्त्वा, स्थित्वा, चलित्वा, निष्पीड्य, उद्घाट्य, निष्कास्य

३. पूर्वकालवाचकयोः उपयोगं कृत्वा दीर्घं वाक्यं कुरुत।

मर्कटः वृक्षात् -----पेटिकां-----टोपिकां ----- मस्तके ------ वृक्षम् आरोहति।

क्रीडा – पूर्वकालवाचकयोः उपयोगं कृत्वा अतिदीर्घं वाक्यं वदत।

पठत बोधत ! योगेन चित्तस्य पदेन वाचां
मलं शरीरस्य च वैद्यकेन।
योऽपाकरोत् तं प्रवरं मुनीनां
पतञ्जलिं प्राञ्जलिरानतोऽस्मि॥

पादौ हस्तौ जानुनी द्वे उरश्चाथ ललाटकम्।
अष्टाङ्गेन स्पृशेद् भूमिं साष्टाङ्गप्रणतिश्च सा॥

आदित्यस्य नमस्कारान् ये कुर्वन्ति दिने दिने।
जन्मान्तरसहस्रेषु दारिद्र्यं नोपजायते॥

किं कर्तुम् ?

युवकः चित्रपटगृहं गच्छति चित्रपटं पश्यति च।

युवकः किमर्थं चित्रपटगृहं गच्छति? युवकः चित्रपटं **द्रष्टुं** चित्रपटगृहं गच्छति।

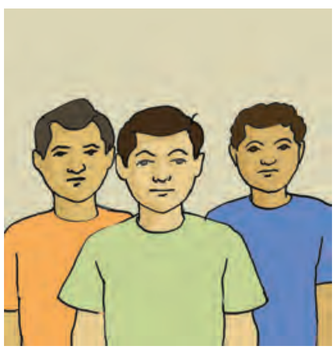

बालकाः गृहम् आगच्छन् जलं च अपिबन्।

बालकाः किमर्थं गृहम् आगच्छन् ? बालकाः जलं **पातुं** गृहम् आगच्छन्।

- छात्रौ पुस्तकालयं गच्छताम्। **किमर्थम्**? छात्रौ **पठितुं** पुस्तकालयं गच्छताम्।
- मेघा फेनकं स्वीकरोति। **किमर्थम्** ? मेघा वस्त्राणि **प्रक्षालयितुं** फेनकं स्वीकरोति।

द्रष्टुं, पातुं, पठितुं, प्रक्षालयितुम् इत्येतानि हेत्वर्थक-तुमन्त-अव्ययानि ।

पठत अवगच्छत च –

१. शुनकाः **खादितुम्** इच्छन्ति। २. अहं **वक्तुम्** ऐच्छम्। ३. भारवाहकः भारं **वोढुं** शक्नोति। ४. ताः नार्यः रुचिरं **पक्तुं** शक्नुवन्ति। ५. जनाः भोजनं **कर्तुम्** आरभन्त।

सम्भाषापत्रम्

१. चतुर्थं पदं लिखत।

१. त्रै-त्रातुम् :: गै – ________ २. मिल्-मेलितुम् :: लिख् – ______

३. पूज् – पूजयितुम् :: कथ् – ______ ४. हन् – हन्तुम् :: मन् – ________

५. लभ्-लब्धुम् :: रभ् – ________ ६. दृश्-द्रष्टुम् :: स्पृश् – ________

CF87NB

२. धातोः हेत्वर्थकम् अव्ययं प्रयुज्य वाक्यं पुनर्लिखत।

१. शृगालः द्राक्षाफलम् (खाद्) उत्पतति। २. काकः जलं (पा-पिब्) घटे उपविशति।

३. शृगालः मांसखण्डं (लभ्) काकस्य स्तुतिं करोति। ४. भीमं (हन्) दुर्योधनः कपटम् अकरोत्।

५. शशकः निद्रां (कृ) अगच्छत्। ६. सः पत्रं (लिख्) लेखनीं स्वीकरोति।